

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1012/1-XI/3 01.07.2010. године	
--	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, одржаној дана 01.07.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ДРОСИЛА И ХАРИКЛЕ – СТИХОВАНИ РОМАН НИКИТЕ ЕВГЕНИЈАНА (ТРАДИЦИЈА И ИНОВАЦИЈА У ОКВИРИМА ВИЗАНТИЈСКОГ РОМАНА XII СТОЛЕЋА), кандидата мр Душана Поповића и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области <u>друштвено-хуманистичких наука</u> (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/1750</u>	
(број захтева)	
<u>15.07.2010.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Душана (Јован) Поповића
 (име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Душан (Јован) Поповић
 (име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под _____
 насловом:

Дросила и Харикле – стиховани роман Никите Евгенија (Традиција и иновација
у оквирима византијског романа XII stoleћа)
 Универзитет је дана 10.05.2006. својим актом под бр 8/27-2 дао сагласност на
 предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Дросила и Харикле – стиховани роман Никите Евгенија (Традиција и иновација
у оквирима византијског романа XII stoleћа)

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Душана (Јован) Поповића
 (име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 1.04.2010. одлуком факултета под бр 495/1-XI/3 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Војислав Јелић	редовни проф.	класичне науке	Филозофски ф.
2.	Др Ненад Ристовић	доцент	клас. науке	Филозофски ф.
3.	др Дарко Тодоровић	доцент	клас. науке	Филолошки ф.

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.07.2010.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Весна Димитријевић</u>
--	---

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду, на седници одржаној 20. 05. 2010, изабрало нас је у стручну комисију за преглед и оцену докторске дисертације докторанда мр Душана Поповића *Дросила и Харикле – стиховани роман Никите Евгенијана (Традиција и иновација у оквирима византијског романа XII столећа)*. Комисија је рад прегледала и има част да Већу поднесе следећи

ИЗВЕШТАЈ

Докторска дисертација мр Душана Поповића *Дросила и Харикле – стиховани роман Никите Евгенијана (Традиција и иновација у оквирима византијског романа XII века)* припада научној области класичне филологије и науке о књижевности, која се обично одређује као *рецепција античког књижевног наслеђа или античко предање у књижевности*. У дисертацији мр Душана Поповића издваја се као посебан феномен у рецепцији античког књижевног наслеђа жанр романа и посматра се у византијској књижевности. Под појмом *византијски роман XII века* кандидат разумева прихватање античке књижевне традиције прилагођене средњовековним схватањима и књижевним потребама интелектуалних кругова Источног римског царства у доба владавине царева из династије Комнинâ. Ближе одређујући овај феномен Поповић показује како је роман као књижевни жанр утемељен још у антици, у хеленској књижевности царског периода, и указује на чињеницу да је у појединим раздобљима био један од главних путева преношења античког књижевног наслеђа у византијској књижевности. Образлажући избор овакве теме за своју дисертацију кандидат, поред несумњиве важности феномена рецепције античког романа за класичне науке и историју књижевности, истиче да стиховани роман писан ученим, класичним грчким језиком у византијској књижевности (за разлику од оног прозног, оличеног у делу Евстатија Макремволита, из 12. столећа, коме је посвећена докторска дисертација недавно успешно одбрањена на овом Факултету), не само да није систематски испитиван у нашој византологији, него готово да није ни уочен као посебна књижевна и културна појава (с јединим изузетком списа Теодора Продрома, који је проучио Мирослав Марковић).

Мр Душан Поповић је своју дисертацију, која има 250 страница, поделио на поглавља и потпоглавља по једној историјски и тематски разложној и логичкој схеми, која је заснована на хронолошки сукцесивним периодима романескног жанра и типолошки сродним особеностима његових представника. Прво су обрађени сачувани примерци романа из античког периода; потом они из средњовизантијске епохе, којој је посвећена главнина текста дисертације и у оквиру које је у средиште пажње конкретно стављен роман цариградског писца и ретора из XII века, Никите Евгенијана. Напокон, у главним цртама су поменути и тзв. оригинални византијски романи, они писани говорним језиком и настали у потоњим столећима, а чији се утицај осећао у поетском стваралаштву на грчком културном простору још дуго после пропасти Византије као историјске реалности; и у њима је кандидат покушао да идентификује поједине аспекте утицаја *Дросиле и Харикла*.

У поглављу под насловом „Биографски подаци о Никити Евгенијану и опште карактеристике његовог опуса“ Поповић се осврће на целокупно стваралаштво овог писца, који се опробао и у другим књижевним жанровима, нарочито у званичној, дворској реторици, у оквиру које су написани његов *Епиталамиј* (почасна свадбена беседа) посвећен венчању младог аристократског пара, додуше састављен у стиху, и *Епитаф* (свечана посмртна беседа) поводом смрти једног припадника царске породице. Кандидат, не сасвим узгредно и случајно, скреће пажњу на поједине конкретне податке у Евгенијановом опусу везане за историјско-фактографске реалије савременог византијског друштва. Они су драгоцене утолико више што су подаци такве природе и иначе веома ретки у византијским делима с фиктивном тематиком.

Уводни део своје докторске дисертације кандидат наставља поглављем под називом „Кратак преглед садржаја романâ XII века“, у коме ради лакшег праћења укратко излаже компликоване заплете преосталих двају у целости сачуваних романа из 12. stoleћа (*Роданте и Досикла* Теодора Продрома, писаног у дванаестерцима исто као и Евгенијанов роман, те прозног *Измине и Изминије* Евстатија Макремволита) по углавном прихваћеном хронолошком редоследу њиховог настанка, као и малобројне расположиве податке о фрагментарно сачуваном роману познатог хроничара Константина Манасе *Аристандар и Калитеја* писаном у петнаестерцима. Потом следи сажето изложено потпоглавље „Критички ставови у односу на Евгенијанов роман“, где нас кандидат упознаје с мишљењима која су о овом делу давали најзначајнији историчари књижевности почев од XVIII stoleћа, када се по први пут у нововековној епохи појавило веће занимање за византијски „учени“ роман у целини, а посебно за овај Евгенијанов. Наиме, такви ставови, у почетку готово у потпуности одбацивани, развили су се потом до оних који су на свеобухватан начин вредновали све аспекте литерарног и естетског стваралаштва овог аутора, примењујући на тумачење његовог дела и модерне теоријско-херменеутичке поступке, међу којима је најутицајнија *интертекстуалност*.

Увод у средишњи део рада мр Поповића чини обимно поглавље под називом „Компаративни преглед одлика Продромовог и Евгенијановог романа“. У његовом поднаслову прецизирано је да је ту реч првенствено о сличностима и разликама у темама, мотивима и композиционим методама ове двојице романописаца, код којих се веома успешно може применити компаративна књижевно-историјска метода, будући да *Дросила и Харикле* у многome виду представља резултат креативног подражавања Продромовом *Роданти и Досиклу*. У следећем поглављу под насловом „Антички узор Никите Евгенијана – општи преглед“ аутор дисертације анализира оне хеленске љубавно-авантуристичке повести које су послужиле првенствено као формални узор свим византијским романописцима, па самим тим и Евгенијану. Реч је о три најутицајнија античка романописца и њиховим делима – Ахилу Татију (*Леукина и Клитопонт*), Лонгу (*Дафнид и Хлоја*) и Хелиодору (*Теаген и Хариклеја*) – од којих је свако на различит начин и у друкчијем степену оставио трага у формирању испитиваног дела. Поглавље „Улога апокрифних дела апостолских и житија светих у преношењу тема и мотива својствених хеленском роману из антике у Средњи век“ указује на везу између романâ позне антике и првих светачких *житија*, која се огледа пре свега на равни реторике, будући да су *житија* у крајњој линији заснивана на истим реторичким моделима као и њихови световни узор. Овде аутор износи и тезу да се светачка *житија*, штавише, могу повезати са себи савременим романом као један од два византијска еквивалента модерног романа.

Наредно, нешто краће поглавље „Представа Ерота у хеленској књижевности“, заједно с једним потпоглављем под насловом „Представа Тихе у хеленској књижевности“, подсећа на атрибуте приписиване овим персонификованим апстрактним појмовима као двама божанствима. Нарочити нагласак кандидат ставља на епиграме из тзв. Палатинске антологије, највеће збирке књижевних и пригодних епиграма из хеленистичког, позноантичког и раносредњовековног периода. У поглављу „Паралеле с романима на Западу“ Поповић разматра могућност постојања међудејства византијских романа XII столећа с њима сродним делима (тзв. *romans d'antiquité*), која настају некако у исто време, првенствено у Француској. На основу појединих историографских података о контактима између француских аристократских кругова и цариградског двора, који су управо у то време нарочито појачани услед крсташких похода, износи мишљење да је евентуални утицај могао тећи од Византије ка Западу, али не и обрнуто.

Поглављем „Концепција «другог» у византијским романима“ кандидат започиње други сегмент средишњег дела дисертације, у којем се различитим темама и мотивима, заједничким свим романима XII столећа, приступа из различитих углова. Њихово сагледавање одвија се у светлу сродних књижевно-историјских и културолошко-цивилизацијских феномена који су у њима садржани. Ту спадају и следећа поглавља: „Однос паганских и хришћанских мотива у византијском роману“ (са значајним потпоглављем о приказивању паганских божанстава код Продрома и Евгенијана), „Екфресе у романима XII столећа“, „«Говор» тела у византијским романима“, „Улога снова у роману XII столећа“, „Однос према сексуалности у византијским романима“, „Мотив отмице и бекства у византијском роману“, „Слика варвара у роману XII столећа“, „Представа девојака у византијским романима“ и „Присуство античких романописаца у романима XII столећа“.

Трећи и последњи сегмент средишњег дела дисертације посвећен је идентификовању тема и мотива, од којих само неки припадају античкој и хеленској књижевности, а чија се рецепција препознаје конкретно у Евгенијановом роману. Ту спадају следећа поглавља: „Рецепција Хелиодорових *Етиопика* у роману XII столећа“, „Сапфин утицај на Евгенијана“, „Утицај епиграма на Евгенијанов роман“, „Текстуалне везе Евгенијановог романа с Теокритовом поезијом“, „Два «епилија» у *Дросили и Хариклу*“, „Особености шестог певања *Дросиле и Харикла*“, „Особености седмог певања *Дросиле и Харикла*“ и „Улога мешавине књижевних форми и стилова у Евгенијановој наративној техници“.

У завршном делу дисертације кандидат осветљава неке вероватне утицаје Евгенијановог романа на касније књижевне производе с фиктивном тематиком до краја постојања Византије. Ово се нарочито односи на тзв. оригиналне романе с краја XIII и из XIV столећа, као и каснију „дворску“ поезију. При томе нуди интересантне паралеле са француском романом сличног заплета из XIII столећа – *Окасном и Николетом* (поглавље под називом „Рецепција Евгенијановог романа у наредним епохама“). Коначно, у „Закључним напоменама“, докторанд износи низ предлога за будуће истраживање неких од свевремених мотива присутних у *Дросили и Хариклу*. Многи од њих су већ уочени у оквиру научне дисциплине проучавања историје идеја, али далеко од тога да су на њих примењене детаљне и интегралне анализе, нарочито у погледу њиховог присуства у многобројним остварењима византијског периода хеленске књижевности.

Сумирајући изложено, сматрамо да је једна од главних кандидатових заслуга у овом раду, осим што је показао да је појава Евгенијановог романа довела до промене

става код савременика према романескном жанру, првенствено та што је обавио детаљну анализу овог књижевног дела и открио значење његових текстуалних и књижевно-теоријских специфичности. Ништа мање није вредна запажања и кандидата нарочита пажња коју поклања једном посебном феномену, веома ретком у целокупној хеленско-византијској књижевности, указивањем на две директне, експлицитне алузије на античке романисте, чије протагонисте Евгенијан поименце наводи. Додајмо томе и веома важну чињеницу да је мр Поповић, за илустративне примере уз своја теоријска разматрања, користио и, први са грчког на српски превео, знатне одломке овога романа.

Са наведених разлога сматрамо да докторска дисертација *Дросила и Харикле – стиховани роман Никите Евгенијана (Традиција и иновација у оквирима византијског романа XII столећа)* докторанда мр Душана Поповића представља у сваком погледу значајан и оригиналан научни допринос у области класичне филологије, историје књижевности и културне историје, те са задовољством предлагемо Научно-наставном већу Филозофског факултета у Београду да мр Душану Поповићу одобри усмену одбрану.

Београд, 28. 05. 2010.

Чланови Комисије:

Проф. др Војислав Јелић,
редовни професор
Филозофског факултета у Београду

Доцент др Ненад Ристовић,
доцент
Филозофског факултета у Београду

Доцент др Дарко Тодоровић,
доцент
Филолошког факултета у Београду